

Novell av Malin Strandvall

Fredagsmannen

Han kom på fredagarna.

De försökte frenetiskt, men lyckades aldrig få ihop bilden av oss två.

Bankkontorets konservativa knytblusar för att de var övertygade om att vi inget kunde ha gemensamt. Magdalena för att det inte passade in i hennes inskränkta Drumsömönster att en ung flicka skulle velat åt ett sådant utbyte.

I ärlighetens namn tror jag inte riktigt att vi fick det heller. Han drev de flesta till vansinne, en övervintrad art från en svunnen tid. Kanske var det där vi möttes; i vurmen för tiden, etiketten, värderingarna som flytt. Han var förvisso inte alltid överens med mina ekivoka uttryck och barnsliga beteenden. Jag ägnade mig nämligen under den här tiden till stor del åt en del märkligheter som inte ens Charlotta med sin milda blick och stundtals obehagligt andliga skärpa senare i livet lyckats skära ur mig. Ibland i fåtöljen hos henne längtar jag fortfarande kanske mest efter att ge henne en kniv och säga: ”Varsågod. Gröp ur ordentligt nu! Lämna inget kvar i kanterna.”

Jag är redo för hugget, beredd på karvandets in i det mest privata.

Naturligtvis är det inget som sker. Jag: upplöst i konturerna. En skuggfigur. Gömmer mig från Charlotta just nu. Kanske mest från mig själv.

Han: död eller åtminstone åderförkalkad nog att inte läsa detta. Kanske är jag även på väg dit? Det tycks mig åtminstone som att alla minnen, även den bästa sortens, bleknar och suddas ut mer och mer hela tiden. Inte ens de ljusa sommarnätterna stannar kvar, om jag nu hade varit lagd åt det sentimentalt junismetiga hållet. I likhet med honom passade jag förvisso inte heller in, född som jag var med en trolsk dragning mot mörkret som inte gick, aldrig går att diskutera.

En del tillfällen minns jag dock fortfarande.

”I takes one to know one”, fnissade han förtjust mot mig i samband med ett av de där första mötena. Det måste ha varit på hösten. Hedda hade nyligen lämnat för moderskapets kommande fasor och efter henne ett kontor i förfall. I ruinerna stod jag, lantlollan som skulle rädda kunderna, ryktet och så småningom också röra om rejält i bankvalvet.

Om det visste jag tack och lov ingenting just då. Jag var främst upptagen med att operativt överleva Josefin, en av knytblusarna, och hennes mindervärdeskomplex.

”Viktigt sak, den där eller?”, hade han frågat.

Det var fem minuter efter att Josefin svept förbi i pennkjolen och de fotriktiga skorna.

”Ja. Världen, värdigheten och fredagsdrinken ska räddas även denna kväll i Grankulla”, konstaterade jag.

”Hehehe”.

”Hur länge har du varit kund här då?”

”Länge, vet du. Länge. Vi flyttade hit redan 1987. Vi gick förr på Tölökontoret men numera får man bara service på finska där, dessutom av en riktig surpappa. Så nu har vi gått här istället, så länge ni nu ids hålla öppet.”

”Just det. Just det ja. Jag förstår”.

”Varifrån är du då? Du är inte härifrån, det hör jag ju.”

”Nej.”

Jag berättade.

Han kom på fredagarna.

Mycket av dialogen var ordlös; avhandlades i tyst samförstånd. Det som är på riktigt kräver sällan förklaring, inramning. Inledningen var ofta humoristisk. En del av spelet, hans överlevnadstaktik var nog just den påklistrate ytan. Behovet av att intala sig själv att han var på väg någonstans trots att tempot i hans liv måste ha saktat in, ebbat ut samtidigt som hon tynade ifrån honom.

Han kom på fredagarna.

Skjortan var ren och struken. Det välbevarade silvergrå pryddigt kammat åt sidan och han saknade den gamle mannens unkna och inpyrda lukt. Saknade den ensammes desperata lust som hade kunnat ta sig lystna uttryck. Jag var förvisso inte korkad. Hans blickar brände och noterades ibland, kanske var jag naiv, kanske bara fortsatt avdomnade efter allt som karakteriserat livet innan Helsingfors men jag betraktade ändå aldrig vår relation som annat än självklar.

Kanske var autenticiteten paraplyet som sammanfattade ett märkligt år i livet, ett slags vakuum där han släpptes in. Autenticitet. En genuin, men obegriplig relation. En favoriserad kund, ett vänskapligt frö som under omständigheterna inte kunde tillåtas gro fullt ut.

Fredagarna.

Han kom alltjämt på fredagarna.

Ibland blev det för intensivt för honom med mina frågor. Han måste ha insett vart de var på väg. Då bad han om saldot och att få ut det skriftligt. Sedan betalade han fyra euro per räkning han hade med sig och väntade tålmodigt under expedieringen. Den fjortonde betalades den privata pensionsförsäkringen ut. Efter att fakturahanteringen var klar föredrog han kontantuttag. Prassliga, ännu stela, sällan smutsiga, tjugoeurossedar rasslade snabbt förbi i maskinen när jag skannade dem för penningvätt.

”Varsågod, då var det 450 euro i handen här då. 300 i femtiolappar som önskat, resten i blandad kompott. Trevlig helg!”

”Utmärkt. Tack, tack så mycket. Trevlig helg på dig!”

Jag tänkte osunt mycket på mina kunder. Senare var det också den insikten som skulle bidra till att jag försökte byta bransch, komma bort från närheten, intimiteten, förtroendena och alla dessa splittrade människoöden.

Företagarkvinnan vars konto alltid var tomt.

Cancerpatienten med hormonella störningar och skäggstrån på hakan.

Den senila som ville ha ut sedlar i mängder, smeka femhundringar med de rynkiga, skakande händerna.

Jag ömmade för henne, bar hennes åldringsensamhet med mig på vägen till bankkvalvet, framkallade bilder från hennes dag medan klackarna klappade mot det slitna linoleumgolvet på vägen tillbaka.

De enda jag inte slösade mina empatier på var de utslagna. Ironiskt nog. Det hade sina anledningar, men framför allt var det lukterna, fettfläckarna och de rinnande ögonen som jag inte klarade av. In genom näsan, inte öppna munnen, inte inbjuda till förtroenden. Sensoriskt depraverade ville de alltid sitta för nära. Äta upp mig. I mitt lilla krypin på knappa två kvadratmeter svälde deras proportioner framför mig. Plötsligt bara några visuella centimeter ifrån mig; mitt pedantiskt insmorda, parfymerade mot deras kalla, smutsiga.

Den uppvärmda urinen som steg från deras kläder, blandade sig med svetten och ibland om det var riktig illa fanns även nikotinet och den begynnande diabetesdomen där - pyrde subtilt ur ammoniakliknande ångor. Det gällde att tygla den ofrivilliga rysningen som for genom kroppen när sedlarna skulle byta ägare. Utanför fönstret var solen på väg ner, bleka strimmor av Helsingfors trängde sig ännu genom fönstret. Allt var naket klart.

17.30 stängde vi äntligen för dagen men de dagarna när de utslagna satt framför mig var det som att klockan alltid hade hakat upp sig kring 16-snåret.

16:15: Uttag medges ej. Kontot tomt, sjukersättningen hade inte kommit in ännu.

16:23: Ett nekat uttag. ID-kort saknas. Kort dispyt om välfärdssamhällets villkor och regler och överrockar. Ja, tack och välkommen åter när du har kortet med.

Andningspaus. Hämta en kaffekopp.

16:29: Fredagsfyllan inledd. 70 euro. Tre tjugolappar och två femmor (så det är enkelt att köpa cigg). ”Trevlikt helj fina tjejen! Hä hä hä.”

16:42: Rinnande ögonen.
Andas. Andas. Andas. Ja, tack och hej!

Ibland satt han och köade när någon av de utslagna hanterades. Lyckades givetvis inte alltid tajma in besöken så att han fick egentiden. I december det där året hade livet kommit i kapp mig och plötsligt undvek jag honom aktivt under en del besök.

Framtiden pockade på och nu var jag tvungen att täppa till alla tillitskranarna med den största jävla skruvmejsel jag lyckades få fram.

Han kom på fredagarna.

Kollegorna fick hantera honom en del dagar nu. Det var ett synnerligen behagligt arrangemang för mig, jag skrapade rått av mig all intimitet som byggts upp. Snällt väntade han med plånboken i hand, de prydligt putsade skorna symmetriskt placerade på golvet, blicken sökandes mina svärtade fransar.

Väntade i tron att han fortsatt skulle dela biljetter, minnen, anekdoter med mig igen. Förtroenden.

I korridoren mellan glasmodulerna försökte Josefin och knytblusskrået fortfarande nyfiket blicka in, förstå.

Januari, februari, mars – jag gömde mig i kafferummet med de blå Arabiakopparna. Drack eftermiddagskaffe tills det sved i gommen av det finskaste finska, beskan i pannan som stått sedan 11:35 utan att bytas.

Han kom på fredagarna.
Juni, juli, augusti.

Han kom på fredagarna.
En annan tid, en annan dröm nu, ett stundande farväl.

Han kom på fredagarna.
September, oktober.
De förbannade fredagarna. Hon hade inte långt kvar nu, berättade han.

Jag räknade sedlarna i min hand, bättre begagnade idag, och längtade till en annan stad. En annan plats. Efter syre.

Han kom på fredagarna.
Väntade stillsamt mellan matkassarnas prydligt placerade symmetri. Det fanns ingen anledning att stressa längre.

Han kom på fredagarna. Det var över nu, hade gått snabbt mot slutet. Han höll ändå tidsplanen, följde sin veckorutin. Gladdes för min skull, grattade till det nya. Undrade om jag hade ordnat det för mig. Om jag skulle bli väl omhändertagen nu?

”Du glömmer väl bort mig sen”.

”Nej då, mina favoritkunder har jag alltid kvar i hjärtat vet du!”.

Mycket av dialogen var krypterad; avhandlades i dolda koder och varma leenden. Det som är på riktigt kräver ibland att utspelas i det fördolda.

Fredagarna. Inte många kvar nu.

Han kom fortsatt på fredagarna, sorgen i sin blick.

Så kom vår sista.

Jag var förbjuden att ta emot gåvor, så han smusslade avskedspaketet till mig utanför kontoret. Kryssandes mellan knytblusar och konventioner, ända in i det sista.

De lyckades aldrig få ihop bilden av oss två.